

4. Що таке дистанційна освіта: як вона працює? URL: <http://www.vsemisto.info/osvita/2355-sho-take-vysha-osvita-jakvona-prazjuje>. (Дата звернення: 01/ 05/ 2022).

References

1. *Dystantsiine navchannia yak suchasna osvitnia tekhnolohiia: materialy mizhvuzivskoho vebinaru* (2017). Retrieved from: http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf (accessed 1 May 2022). (in Ukrainian)
2. *Dystantsiina osvita v suchasni osvitni diialnosti. Osvitnii portal*. Retrieved from: <http://www.osvita.org.ua/articles/30.html/> (accessed 1 May 2022). (in Ukrainian)
3. Semyhina T. (2020). *Suchasna sotsialna robota*. Kyiv: Akademiia pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu. (in Ukrainian)
4. *Shcho take dystantsiina osvita: yak vona pratsiuie?* Retrieved from: <http://www.vsemisto.info/osvita/2355-sho-take-vysha-osvita-jakvona-prazjuje> (accessed 1 May 2022). (in Ukrainian)

Котломанітова Галина,

*к. пед. наук, доцент кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка,
Україна*

Kotlomanitova Galyna,

*Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D.), Department of Special Education
and Social Work of Poltava National Pedagogical
University named after V.G. Korolenko,
Ukraine*

ПРИКЛАДНІ МЕТОДИКИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

APPLIED METHODS OF SOCIO-PEDAGOGICAL WORK IN INCLUSIVE EDUCATION

Annotation: The author proves the expediency of introducing applied in socio-pedagogical work with participants in the inclusive educational process.Characterizes different types of applied methods.Explains the use of methodological approaches.

Keywords:applied methods, socio-pedagogical work, social inclusion, inclusive education, education.

Сучасна система вітчизняної освіти вибудовується на європейських стандартах, зокрема щодо забезпечення інклюзивного навчання здобувачам із

особливими освітніми потребами. Запроваджувана практика в українському освітньому просторі актуалізує пошуки необхідного інструментарію задля оптимізації соціальної інклюзії вказаної цільової групи. Можливість навчатися дітям з інвалідністю у загальноосвітніх закладах разом із нормотиповими дітьми означається як позитивними, так і проблемними аспектами. Серед останніх – проблеми соціальної адаптації, соціальної інтеграції в освітнє середовище. Ці питання завше були у фокусі уваги педагогічної науки й практики соціальної роботи. Багато науковців фокусували свою увагу на дослідженнях у цьому аспекті: О. Безпалько, В. Ільїн, І. Іванова, Г. Лактіонова, Є. Мартинов, О. Молчан, О. Полякова, О. Рассказова, Т. Самсонов, Є. Тарасенко, В. Тесленко, С. Харченко та ін. Однак, на часі новітні підходи, інноваційні педагогічні рішення. Відтак, маємо метою цієї наукової розвідки – означити прикладні методиками соціально-педагогічної роботи з учасниками освітніх закладів з інклюзивним навчанням.

У соціальній роботі під прикладними методиками розуміють різноманітні технології, форми, методи, нагальні у практичному використанні з конкретною цільовою групою. Їх мета варіюється залежно від наявної проблематики у соціальної групи, зумовлюється передбачуваним напрямком соціально-педагогічної діяльності: соціально-діагностичного, соціально-профілактичного, соціально-реабілітаційного, соціально-терапевтичного. Загальною метою соціально-педагогічної роботи з учасниками освітнього інклюзивного простору є сприяння їхній успішній соціалізації, а завданнями – створення безконфліктного, безбар'єрного середовища, налагодження комунікативної взаємодії, емпатійного спілкування, розвиток індивідуального творчого потенціалу, самовираження, самоствердження й самореалізація кожної особистості.

Зазначимо, в інклюзивному освітньому просторі наявні дві групи учасників навчального процесу – діти з особливими освітніми потребами і нормотипові діти. Їх спільне перебування, спільна діяльність в закладі освіти позначаються на результатах соціальної адаптованості, соціальної інклюзії перших та на ціннісно-поведінковому конструкті других. Тому, на наш погляд, більш доцільним є використання групових форм соціально-педагогічної роботи, які б сприяли налагодженню дружніх взаємин, комунікативної взаємодії, позитивного ставлення один до одного.

Існує великий арсенал прикладних методик. В інклюзивному освітньому просторі їх вибір має ґрунтуватися на загальнопедагогічних принципах комплексності, варіативності, природовідповідності, урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, диференційованого підходу. Виділимо найбільш доцільні прикладні методиками.

Одна із оптимальних – ігротерапія, ігрові технології. Ігрова діяльність є природньою для дитячого середовища. За твердженням науковців, гра – поліфункціональне явище, засіб організації навчання й виховання, спосіб активізації психофізичних функцій, адаптації до життя. Погоджуємося із Войцях Т.В. (2014), що гра як інтерактивний метод педагогічної

взаємодії володіє значущим соціалізуючим потенціалом: «Соціально-педагогічна цінність гри полягає в тому, що вона сприяє формуванню життєво важливих цінностей, вмінь, навичок та компетенцій, дозволяє на особистісному рівні усвідомити загрози різних соціальних «хвороб», важливість їх попередження та/чи подолання» (3, с. 4). Серед різноманіття ігрових технологій в умовах інклюзивного середовища слід використовувати соціально-комунікативні ігри: на знайомство, на розвиток діалогічного спілкування, командної взаємодії. Руханки, музично-рухливі ігри, окрім іншого, покращують психологічну атмосферу, насичують позитивними емоціями, сприяють спільній ритмічній та музично-імпровізаційній діяльності. Немаловажно вдаватися й до сюжетно-рольових, театралізованих ігор, інсценівок, ігор-драматизацій. Занурення в ту чи іншу роль дозволяє дитині «перевтілитися», продемонструвати себе, виявити свої акторські здібності. Неабияким потенціалом володіють і просвітницько-профілактичні ігри. Їх змістове наповнення, пізнавальна та етична інформація, завуальована в ігровій формі, умовах та правилах, недирективно сприяє формуванню ціннісних орієнтацій, корекції поведінкових відхилень.

До прикладних методик відносять і арт-терапію. Соціалізуючий, розвивальний, профілактичний, корекційний потенціал арт-терапії відзначають багато науковців і практиків. Арт-терапію ще називають терапією творчості, експресивною терапією (4, с. 7). Вознесенська О., Мова Л. (2007) стверджують, що цінність процесу й результату творчості особистості – у її впливі на почуття та поведінку, саме «в творчості людина як залишається собою, так і відчуває себе представником соціальної групи» (2, с. 38). Різноманітні арт-терапевтичні технології педагогічно оптимальні для усіх учасників інклюзивного освітнього середовища. Вони створюють додаткові можливості як для внутрішньоособистісної, так і зовнішньої комунікації, є інструментом самовираження й самопізнання, способом гармонізації різних сторін внутрішнього світу людини. Сьогодні наявні різні арт-терапевтичні методики: ізотерапія, музикотерапія, танцювальна терапія, казко-, лялькотерапія, пісочна терапія, фото-, мульттерапія та ін. З означеною цільовою групою можна вдаватися і до пасивних, і до активних, і до змішаних форм арт-терапевтичної діяльності.

Астремська І.В. (2017) серед інших прикладних методик соціальної роботи виділяє тілесну терапію, дихальну гімнастику, психогімнастику. Для дітей з особливими освітніми потребами такі методики мають здоров'язбережувальний вміст. Сприяння розвитку фізичних і психічних функцій немаловажні загалом, тим більшої ефективності й результативності можна досягнути при використанні їх у груповій формі роботи. Психогімнастичні вправи й етюди, методики когнітивної терапії навчають виражати свої почуття, переживання, ставлення до себе та до інших, розуміти почуття інших, керувати й демонструвати свої емоції. Ці техніки доцільні для регуляції емоційного стану, зняття психічного напруження, подолання

тривожності, розвитку рефлексії, емпатії, оволодіння навичками емоційної та поведінкової саморегуляції (1, с. 127-132).

Загалом, для досягнення прогнозованого результату фахівцю, який працює з дітьми в умовах освітнього інклюзивного простору, слід вдаватися до пошуку різноманітних прикладних методик, інноваційних підходів, адекватних ситуації, об'єктивним та суб'єктивним чинникам. Головним є організація соціально-педагогічної роботи на тому рівні, який би відповідав критеріям ефективності та максимальної результативності.

Список використаних джерел

1. Астремська І. В. Прикладні методики та основи супервізії в соціальній роботі. Миколаїв : ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 396 с.
2. Вознесенська О., Мова Л. Арт-терапія в роботі практичного психолога: Використання арт-технологій в освіті. Київ : Шкільний світ, 2007. 120 с.
3. Войцях Т. В. Ігрові технології як інструмент профілактичної роботи спеціалістів психологічної служби закладів освіти : навчально-методичний посібник. Черкаси : Черкаський ОІПОПП, 2014. 92 с.
4. Докторович М., Рурик Г., Хозраткулова І. Арт-терапія в діяльності психолога та соціального педагога. Київ : Редакції загальнопедагогічних газет, 2014. 104 с.

References

1. Astremska, I. V. (2017). *Prykladni metodyky ta osnovy supervizii v sotsialnii roboti [Applied methodics and basics of supervision in social work]*. Mykolaiv: Vydvo ChNU im. Petra Mohyly. (In Ukrainian)
2. Voznesenska, O., Mova, L. (2007). *Art-terapiia v roboti praktychnoho psykholoha: vykorystannia art-tekhnologii v osviti [Art therapy in the work of a practical psychologist: the use of art technology in education]*. Kyiv: Shkilnyi svit (in Ukrainian)
3. Doktorovych, M., Ruryk, H., Khozratkulova, I. (2014). *Art-terapiia v diialnostipsykholoha ta sotsialnohopedahoha [Art therapy in the activities of a psychologist and social pedagogue]*. Kyiv: Red. Zahalnopeidahohichnykh hazet. (in Ukrainian)
4. Voitsiakh, T. V. (Comp.) (2014). *Ihrovitekhnologii yak instrument profilaktychnoi roboty spetsialistiv psykholohichnoisluzhbyzkladivosvity [Game technologies as a tool for preventive work of specialists of the psychological service of educational institutions]*. Cherkasy: Cherkaskyi OIPOP. (In Ukrainian)